

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กันทิมา วัฒนะประเสริฐ. การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามในภาษาเชียงใหม่กับ

ภาษากรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

กฎหมายตราสามดวง. ๕ เล่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๐๖.

กำชัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕
ปีชวด จุลศักราช ๑๒๕๐. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๒. (ทรงพระกรุณา-
โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงประเสริฐไมตรี (วงศ์ โชติกลเสถียร).

_____ . จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ปีเถาะ จุลศักราช ๑๒๕๑. (ม.ป.ท.),
๒๕๑๓. (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระปฎิเวทย์วิศิษฐ์ (สาย เลขยานนท์)).

_____ . จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ภาค ๕ และภาค ๖. (ม.ป.ท.),
๒๕๑๔. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพันตำรวจเอกเพ็ญ ศรีสาคกร
และนางกัณฑา ศรีสาคกร).

_____ . จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ภาค ๘. (ม.ป.ท.), ๒๕๑๔.
(พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายชุมพล กุลมาตย์).

_____ . จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ภาค ๒๒. พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๑๓. (พิมพ์แจกในงานกุศลพระราชทาน ณ วัดป่าโมก
อ. ป่าโมก จ. อ่างทอง).

_____ . จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ภาค ๒๓. พระนคร : โรงพิมพ์
เสียงเชียงใหม่เจริญ, ๒๕๑๐. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายบันลือ รักวานิช).

- จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ภาค ๒๔. พระนคร :
 โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๐๘. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานรับพระราชทานเพลิงศพ
 หม่อมเจ้าจางกลณี วัฒนวงศ์).
- พระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี. พระนคร : โรงพิมพ์
 ไทยเชชม, ๒๔๘๕. (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยาธรรมาธิกรณา-
 ธิบดี).
- พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทรา-
ธิบดี (แต่ยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระมนตรียพจนกิจและพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ ร.ศ. ๑๑๓ -
๑๑๘). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๖.
- พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรวงศ์พิษณุ
และประวีติเจ้านุชน้อย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๒๖.

จดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและนคร เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๔๖๕. พระนคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๐. (พิมพ์ในงานพระราชทาน-
 เเพลิงศพเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่).

จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๖.

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จ.ศ. ๑๑๗๑ - ๑๑๗๓. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา พระสุเมรุ,
 ๒๕๑๓. (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
 ในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์ในวันพระราชสมภพครบ ๒๐๒ ปี ๒๔ กุมภาพันธ์
 ๒๕๑๓).

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จ.ศ. ๑๑๗๓. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๔. (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์ในวันพระราชสมภพ
 ครบ ๒๐๓ ปี ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔).

จดหมายเหตุระยะทางพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสสิงคโปร์ ชาว

และบาห์ลี. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๔. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาไพชยนต์เทพ (ทองเจือ ทองเจือ)

ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส ๒๒ เมษายน ๒๕๐๔).

จดหมายเหตุเรื่องปราบขบถเวียงจันทน์สมัยรัชกาลที่ ๓. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒ-

ธนากร, ๒๔๖๕.

จดหมายเหตุสมัยฝรั่งเศสยัดเมืองจันทบุรี. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยใหม่, ๒๔๗๘.

(พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงานปลงศพนางขาว ศุภชาติรส).

จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ ของพระบาทสมเด็จพระ

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๒๗. (พิมพ์ใน

งานพระราชทานเพลิงศพพลตรีปชา สิริวรสาร ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๖).

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔ -

๒๔๐๐. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๓.

_____ . ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๑ - ๒๔๐๔. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,

๒๕๐๔.

_____ . ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ - ๒๔๐๘. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,

๒๕๐๔.

_____ . พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานไปยัง-

ประเทศต่าง ๆ ภาค ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๑.

_____ . พระราชหัตถเลขาธรรมครั้งที่ ๒. พระนคร : โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๖๔.

_____ . พระราชหัตถเลขาธรรมครั้งที่ ๓. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร,

๒๔๖๕.

_____ . พระราชหัตถเลขาธรรมครั้งที่ ๔. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๙.

_____ . พระราชหัตถเลขาธรรมครั้งที่ ๕. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๕.

_____ . พระราชหัตถเลขาธรรมครั้งที่ ๖. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๐.

ฉัตร บุนนาค, สุวรรณิ อุดมผล และวรรณิ พุทธเจริญทอง. ศิลปะการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ๖๘ การพิมพ์, ๒๕๒๖.

ชวนพิศ อิสรรัตน์. การใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘.

นรินทร เทวี, กรมหลวง. จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖.

นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๖.

_____ . บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ ประทานพระยาอนุমানราชชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.

นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ-กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. ๒๖ เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔.

นาวรรณ พันธุเมธา. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๗.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในรัชกาลที่ ๕ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ -
ประกาศ พ.ศ. ๒๔๑๖. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๖.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์.

ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ ๒ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๕.

- บรรจบ พันธุเมธา. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘.
- บริดเลย์, บี. หนังสืออักขรภิธานศัพท์ (Dictionary of the Siamese Language). พระนคร : ๒๔๑๖.
- บัวหลวง วงศ์ภักดี. การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาถึงสมัยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
- ประกาศอักษรกิจ, พระยา (เสงี่ยม รามนันทน์). จดหมายเหตุบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๖๘. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเชชม, ๒๔๙๒. (สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เป็นที่ระลึกในการเชิญพระบรมอัฐิเสด็จคืนเข้าสู่พระนคร พ.ศ. ๒๔๙๒).
- ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๖๒ เรื่องชุดฝรั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๙๗.
- ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๖๗ จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ ๓ ตอน ๑. พระนคร : โรงพิมพ์นิมิตรอักษร, ๒๕๐๒.
- ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔๒ (ภาค ๖๗ (ต่อ) ๖๘) จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ ๓ ตอน ๑ (ต่อ) และตอน ๒. พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๒.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.
- ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตในคราวเสด็จประพาสเกาะชวา เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๗๒. พระนคร : โรงพิมพ์-อักษรนิติ, ๒๔๙๒.

พระราชประวัติสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และจดหมายเหตุ-

รายวันของสมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิบตีเจ้าฟ้ามหาวชิรมหิศ. พระนคร :

โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๙๙. (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานเป็นที่ระลึกในงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า).

พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพระราชทานไปเมืองจีน. พระนคร :

องค์การค้ำชูสภา, ๒๕๐๕. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมราชวงศ์หญิงเจียน ฉัตรกุล).

พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น. จดหมายจางวางหว่า. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๔.

..... นิทาน น.ม.ส.. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๑๗.

มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, ๒๕๒๔.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. จดหมายเหตุรายวัน ร.ศ. ๑๓๑ ปีกุน

จ.ศ. ๑๒๓๒. กรุงเทพฯ : ธเนศวรการพิมพ์, (ม.ป.ป.).

..... นิทาสโมสร หมอจำเป็น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗.

..... บัวงาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖.

..... ประมวลบทพระราชนิพนธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๔๙๔.

..... ประมวลนิทาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๔.

ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์,

๒๕๒๖.

ราโชทัย, ม.ร.ว.. จดหมายเหตุและนิราศลอนดอนเรื่องราชทูตไทยไปประเทศอังกฤษในรัชกาล-

ที่ ๔ เมื่อปีมะเส็ง จ.ศ. ๑๒๑๙ พ.ศ. ๒๔๐๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์,

๒๔๙๔.

ราตรี ธันวาคม. ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

เรื่องราชาภิเษกและจดหมายเหตุบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๕. พระนคร : กรมศิลปากร,
๒๕๐๙.

วัลยา วิภุกตะลพ. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทย
สมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

วิจินต์ ภาณุพงศ์. โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒.

ศิลปากร, กรม. จดหมายเหตุระยะทางเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมือง
ใน ร.ศ. ๑๑๗, ๑๑๙. พระนคร : ๒๕๑๕. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานทำบุญอายุครบ
๖๐ ปี ของพระเทพสุเมธี).

เสฐียรโกเศศ. เรื่องเกี่ยวกับประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่การช่าง, ๒๕๐๔.

สมพร นาคสุวรรณ. การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่อง "คำลักษณะนาม"
สำหรับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

อุดมสมบัติ, หลวง. จดหมายหลวงอุดมสมบัติ. พระนคร : หอสมุดวชิรญาณ, ๒๕๕๘.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. หลักภาษาไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำอธิบายความหมายของศัพท์ที่เป็นคำนามและคำลักษณะนามซึ่งปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มาจาก

- ก. อักขรธานิธานศัพท์ของหมอบรัดเล พ.ศ. ๒๔๑๖
- ข. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๒๕
- ค. พจนานุกรมไทยของ มานิต มานิตเจริญ

คำอธิบายความหมายของศัพท์ที่เป็นคำนาม มีดังต่อไปนี้

กลองชนะ เครื่องตีทำด้วยไม้เป็นต้น มีลักษณะกลม กลวง ซึ่งด้วยหนังทั้ง ๒ หน้า และร้อยโยงด้วยหวาย

กัณฑ์ เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง กล่าวกันว่า มีลักษณะเหมือนจูงอย่างเดียวกับโพงพางหรือเป็นไม้ ซึ่งปักเป็นปักของเครื่องมือประจำที่ ซึ่งเรียก "กัณฑ์รั้วไซมาน" หรือ "ขู่กัณฑ์รั้วไซมาน"

กันยา นางงาม, นางสาวน้อย (ส.)

กำนัล นางพนักงานผู้รับใช้ฝ่ายใน

กิริณี ช้างพัง (ป.)

เกย ที่สำหรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จก้าวขึ้นลงในเวลาทรงช้างและทรงพระราชยาน

ขนาย งาช้างพัง

เข็มขาบ ผ้าที่ทอควบกับทองแล่งเป็นริ้ว ๆ ตามยาว

เข้ารีต (เข้ารีต) เรียกผู้เปลี่ยนไปถือคริสต์ศาสนาส่วนใหญ่เป็นนิกายโรมันคาทอลิกว่าผู้เข้ารีต

คนที กูณฑ์, หมอน้ำ, หมอน้ำมีหู, เต้าน้ำ

- คาถา คำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี, อัตราของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่า คาถาหนึ่ง
- โคก ที่ดินที่เนินสูงชัน
- จับ เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง ใช้เสามาปักทางซ้ายและทางขวาเรียงกันเป็นลำดับ แล้วเอาเปลือกขนากับเสาทั้ง ๒ ข้าง อย่างเดียวกับกะบัง แต่ระหว่างกลางลงอวน กางกันให้ปลาเข้าถึงอวน จับเมื่อเวลาน้ำไหลอ่อน ๆ
- ฉาง ยุ้งขนาดใหญ่สำหรับเก็บข้าวหรือเกลือเป็นต้น
- ชฎา เครื่องสวมศีรษะรูปไข่มงกุฏ
- ชาน กากอ้อยหรือกากหมากที่เคี้ยวแล้วเป็นต้น เช่น ชานอ้อย ชานหมาก
- ตรุ ที่ซึ่งคน, ตะราง, เรือนจำนักโทษ, คุก
- ทิม ศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือไว้ของในพระราชวัง
- ทิมดาบ ทิมที่พวกขุนนางคอยเฝ้าฟังกระแสราชการ
- ธรรมยุติกนิกาย ชื่อพระสงฆ์นิกายหนึ่งคู่กับมหานิกาย
- นอระมัต, หน่อมัต คือ นอแรด
- นักษัตร ดาว, ดาวฤกษ์
- บายศรี เครื่องเชิญขวัญหรือรับขวัญทำด้วยใบตอง รูปคล้ายกระทง เป็นชั้น ๆ มีขนาดใหญ่เล็ก สอดขึ้นไปตามลำดับ เป็น ๓ ชั้น ๕ ชั้น หรือ ๙ ชั้น มีเสาบักตรงกลางเป็นแกน มีเครื่องสังเวทวางอยู่ในบายศรีและมีไข่ขวัญเสียบอยู่บนยอดบายศรี

- บุษบก มณฑปขนาดเล็กแต่ด้านข้างโปร่ง เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธี หรือประดิษฐานปูชนียวัตถุ เช่น พระพุทธรูป
- ประตุน เพิ่มขึ้น, เต็มให้, แถมให้, ให้ทดแทนที่ขาดอยู่
- ประทักษณ การเรียนขวา โดยให้สิ่งที่เรานับถือหรือผู้ที่เรานับถือเป็นต้นอยู่ทางขวามือของผู้เรียน
- พดด้วง เรียกเงินตราโบราณรูปชดกลมคล้ายตัวด้วง
- พระแกล คือหน้าต่างไม่มีลูกกรง สามารถเข้าออกได้
- พระราชสัญญา ตราที่ใช้ตีหรือประทับ
- พลับพลา ที่ประดับชั่วคราวสำหรับรับรองพระเจ้าแผ่นดิน
- โพงพาง เครื่องมือดักปลาชนิดหนึ่ง เป็นอุ้งตาข่ายรูปยาวรี ใช้ผูกกับเสาใหญ่ ๒ ต้น ที่ปักขวางลำน้ำ สำหรับจับปลาทุกขนาด
- ภณวาร ธรรมที่จัดไว้เป็นหมวด, หมวดหนึ่ง ๆ; ข้อธรรมที่จัดไว้เป็นหมวด, ข้อธรรมหมวดหนึ่ง ๆ สำหรับสาธยาย
- มุขกระสัน มุขที่เชื่อมระหว่างพระที่นั่งองค์หนึ่งกับอีกองค์หนึ่ง
- มุขเด็จ มุขที่ยื่นออกมาจากหน้ามุขใหญ่
- ยกระษัตริย์ ตำแหน่งข้าราชการครั้งโบราณ สังกัดกระทรวงวัง มีหน้าที่ออกไปประจำอยู่ตามหัวเมืองเพื่อสอดส่องอรรถคดี, ตำแหน่งเจ้าพนักงานเกี่ยวกับอรรถคดีตรงกับอัยการในบัดนี้, ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายธุรการของศาล ตรงกับจำศาลในบัดนี้, เจ้าหน้าที่ในการจัดหาเครื่องใช้ของทหาร, เขียนเป็น ยุกระษัตริย์ ก็มี

- ยาอู ข้าวต้ม, ขนมชนิดหนึ่งทำด้วยข้าวอ่อน
- ระทา เรือนดอกไม้ไฟที่มีรูปสี่เหลี่ยมสูงประดับด้วยดอกไม้ไฟสำหรับจุดในงานเมรุ เป็นต้น
- รักแร้ เรียกส่วนของสิ่งก่อสร้างตอนที่เป็นมุมชอกชายคาลงมา
- ละมู โป๊ะเล็ก ๆ ที่ทำไว้จับปลาตามชายทะเล
- แว่นฟ้า กระจก, เรียกพระแท่นที่ประดับกระจก เรียกว่า พระแท่นแว่นฟ้า, พานที่ประดับกระจก เรียกว่าพานแว่นฟ้า โดยมากซ้อนกัน ๒ ชั้น
- ส่วย ของที่เรียกเก็บจากพื้นเมืองส่งเป็นภาคหลวงตามวิธีเรียกเก็บภาษีอากรในสมัยโบราณ ; เงินช่วยราชการตามที่กำหนดเรียกเก็บจากราษฎรชายที่ไม่ได้รับราชการทหารเป็นรายบุคคล, รัชูปการ ก็ว่า
- สังเค็ด ทานวัตถุที่ถวายแก่สงฆ์เมื่อเวลาปลงศพมีผู้โศกเป็นต้น รวมกันถวายแก่พระสงฆ์ ผู้เทศน์หรือผู้ชักบังสุกุล
- สัญญาบัตร ใบตั้งยศหรือบรรดาศักดิ์ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้ง
- สำน ผ้าขนสัตว์โบราณ
- สำระบัน คำเดียวกับเยียรบัน ผ้าซึ่งทอด้วยทองแล่งกับไหม แต่มีไหมน้อยกว่า
- สินไหม (สินไหม) เงินค่าปรับผู้แพคดีให้แก่ผู้ชนะคดี
- เสลียง คานหาม เป็นเครื่องประกอบอิสริยยศ, ไข้วา เฉลียงก็มี
- หางว่าว กระจดาขแผ่นยาวสำหรับจุดบูชาขบอกรายชื่อเลขครึ่งโบราณ, บัญชียรายชื่อยัตยาว
- อุทาหรณ์ ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาอ้างให้เห็น, สิ่งหรือเรื่องที่ยกขึ้นมาเทียบเคียงเป็นตัวอย่าง

คำอธิบายความหมายของศัพท์ที่เป็นคำลักษณะนาม มีดังต่อไปนี้

กระเบื้อง, บั้ง	คือนาที่เป็นกระทงเล็ก ๆ , ตะบั้งก็เรียก
กระแยะมือ	ฝ่ามือ ; เล็กมาก น้อยมาก เช่น ที่สักกระแยะมือ
กระเปียด	มาตรารวัด มีพิกัดเท่ากับส่วน ๑ ใน ๔ ของนิ้ว
กลุ่ม	ชื่อมาตราเงินโบราณ ๒ กลุ่ม เป็น ๑ กล่า
กล่า	ชื่อมาตราเงินโบราณ ๒ กลุ่มเท่ากับ ๑ กล่า คือ ชัฏ, ๒ กล่าเป็น ๑ ไพ
ขวบอาทิตย์	คือแต่เวลาวันอาทิตย์นี้, ไปถึงวันอาทิตย์หน้านั้น
คาพยุต	มาตรารวัดทางยาโบราณ มีระยะทางเท่ากับชั่วเสียงวัวร์อง
งบ	แผ่นกลมอย่างงบน้ำอ้อย ; ส่วน เช่น กันไว้เป็นงบ ๆ
ดูล	เป็นชื่อน้ำหนักอย่างทองคำ หนักยี่สิบซึ่งว่าดูลหนึ่ง
ตะ	มาตรารวัดทางยาวของพม่า
เต้า (เต้าน้ำ)	เป็นชื่อของสำหรับใส่น้ำ
ทศางค์	คือมาตรารวัดน้ำฝน หนึ่งทศางค์เท่ากับสิบตางค์ สิบตางค์เท่ากับหนึ่งนิ้ว
นิ้วจตุรัส, ศอกจตุรัส	สันนิษฐานว่ามีด้านกว้างและด้านยาวเท่ากัน
بيب	คือ ปิบ ภาชนะสำหรับบรรจุน้ำมันทำด้วยเหล็กหรือลาดรูปสี่เหลี่ยม
แป	แปลว่า เงินย่อยของเงินเหรียญ มีเงินแปสองสลึงเท่ากับมีเงินย่อย ๒ สลึง

เพนียง	คือม่อนางเลี้ยง, โตเท่าตุ่มใบละเพ็อง, แต่รูปร่างเป็นม่อคะนน, สำหรับใส่ผ้า
โพง	โพงเหล้า, ขวดเหล้า, คือขวดที่เขาตวงเหล้า, เขาเอาขวดกระเบื้องจีน ทำสำหรับตวงเหล้านั้น
พายมือ	ชื่อมาตราตวงแบบเก่า ๘ พายมือเป็น ๑ ทะนาน
ภารา (babar)	คือน้ำหนัก ๓ หาบ ในภาษาไทยใช้เป็นเครื่องชั่งคือ ๒๐ ตลเป็นภารา ๑
ยก	เรียกตัวพิมพ์ที่เรียงเข้าหน้าแล้วหรือหนังสือที่ตีพิมพ์แล้ว แบ่งเป็น ๔ หน้าบ้าง ๘ หน้าบ้าง ๑๖ หน้าบ้าง ๓๒ หน้าบ้าง ว่ายกหนึ่ง
รูเปีย	เงินอินเดีย
รูปี	เงินพม่า ๑ รูปีเท่ากับ ๒ สลึง
ลี้	มาตราวัดระยะของจีน ๑ ลี้ ประมาณ ๑ กิโลเมตรครึ่ง
แล่ง	ชื่อมาตราตวง สองแล่งเป็นหนึ่งในทะนาน
สมุดไทย	กระดาษข่อยที่พับเป็นชั้น ๆ
หมวด	คือหัวหอมที่เขาทำเป็นหมวด ๆ มาแต่ป่าหอม, เป็นจุกเป็นกำ
หาบ	ชื่อมาตราน้ำหนักแบบเก่า คือ ๕๐ ชั่งเท่ากับ ๑ หาบ
แหล่ม	สันนิษฐานว่า คือ เล่ม ที่เขียน แหล่ม อาจเขียนผิดหรือเขียนตามเสียงท้องถิ่น
องคูลิ	แปลว่านิ้ว เหมือนของอันโตยาวนิ้วมือหนึ่ง ว่า มัวยาวองคูลิหนึ่ง
ฮัฐ	เงิน, เงินตรา, เหรียญทองแดงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน ๘ แห่งเพ็อง
ฮันนา	เงินพม่า ๑ ฮันนา เท่ากับ ๕ สตางค์

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสุรางศรี ทะนงศักดิ์สกุล เกิดเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖
ที่จังหวัดนครสวรรค์ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา ๒๕๒๗ และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY